

TSAARIN MORSIAN

4-näytöksinen ooppera, säveltänyt

N. Rimski-Korsakow.

I näytös: *Vieraspidot.* Bojaari ja tsaarin henkivartija Grigori Grjäsnoi on levottoman mielensä tyyntyttämiseksi kutsunut vieraikseen toisia bojaareja ja henkivartijoita. Heitä odotellessaan hän pitkässä alkuaariassa tulkitsee sydämensä murhetta: hän on rakastunut novgorodilaisen kauppiaan Sobakinin tyttäreeseen Marfaan, mutta on kosiessaan saanut kielävän vastauksen, sillä Marfa on jo luvattu nuoruutensa leikkiverille, bojaari Ivan Lykowille. Tämä äsken on palannut Saksasta, jonne tsaari on lähettänyt hänet hyödyttääkseen isänmaataan sieltä saamillaan kokemuksilla. Vieraat saapuvat, niiden joukossa Marfan sulhanen, bojaarivanhus Maljuta ja tsaarin saksalainen henkilääkäri Bomelius, jonka apuun Grjäsnoi on päättänyt turvautua. Syödään, lauletaan tsaarin ylistykseksi ja nautitaan neitosten tanssista. Lopuksi Maljutan kehoituksesta heidän yhdessä ryöstämänsä Grjäsnoin rakastettu Ljubasha esiintyy laulaen säästyksettömän liikuttavan laulun petetystä rakkaudesta. Kiiteltystään isäntää vieraat poistuvat, mutta Grjäsnoi pidättää heistä vielä hetkiseksi

puoskari Bomelin, jolta hän pyytää taikayrttiä Marfalle annettavaksi, niin että tämän sydämessä syttyisi vastarakkaus. Aavistaen pahaa on Ljubasha piiloutuneena päässyt tämän juonen perille ja jäätyään kahden kesken Grjäsnoin kanssa hän epätoivoissaan rukoilee, ett'ei tämä häntä hylkäisi ja syöksisi turmioon. Kuullessaan kirkonkellon kutsuvan aamumessuun Grjäsnoi kylmänä pukeutuu munkkikaapuun jättäen Ljubashan, joka vannoo kosta tuntemattomalle kilpailijattarelleen.

II näytös: Taikayrtti. Syyskesäisen illan hämärtyessä Aleksander-Slobodan väki palaa luostarikirkkonsa iltamessusta. Sieltä tulevat myös nuori Marfa-morsian ja hänen ystävättärensä Dunjasha. Suviehtoo houkuttelee neitokset istuutumaan puun juurelle tarinoimaan ja Marfa kertoilee lapsuutensa leikeistä ja rakkautensa syttymisestä nuoreen Vanjaan, joka nyt pitkäaikaisen poissaolonsa jälkeen on jälleen palannut kotimaahan. Hämärän peitosta sukeltautuu äkkiä esiin tsaarilivana Julma ja jää tuokioksi tuijottamaan Marfaan. Hän poistuu jälleen yhtä nopeasti, mutta neitosten tuskin toinnuttua hämmennyksestään palaa isä Wasili Sobakin kotiin ja hänen mukanaan nuori Ivan Lykow. Tulkittuaan tunteitaan taidokkaasti yhteislauluksi sommitelluin kansanomaisin sävelin he vetäytyvät Marfan kotiin iltaa iloisesti viettämään. Tulee täysi pimeä. Sobakinin talon edustalle saapuu harhailva Ljubasha. Valaistuun ikkunaan katsottuaan hän tuntee viehkeän Marfan vaaralliseksi kilpailijakseen ja rientää kiihtyneenä koputtamaan puoskari Bomelin portille. Tältä hän pyytää sellaista myrkkyä, joka vähitellen kuihduttaa ruumiin ja tarjoo hinnaksi kaikkia korujaan. Bomelius vaatii lunnaiksi Ljubashan lempeä. Kauhuissaan tämä jo aikoo poistua, mutta kuullessaan Sobakinin talosta Marfan iloista naurua, hän suostuu puoskarin ehtoon. Saatuaan myrkyn haltuunsa hän tahdottomana seuraa viettelijäänsä. Näytöksen päättää iloi-

sista kemuista palaavien tsaarin henkivartioitten reipas ratsulaulu.

III näytös. Sulhaspoika. Wasili Sobakinin talossa sulhanen malttamattomana kiiruhtaa häitten viettoa, mutta morsiamen isä ilmoittaa Marfan joutuneen kahdestatuhannesta neitosesta niiden kahdentoista joukkoon, joista tsaari on tänään tekevä lopullisen tsaaritar-valintansa. Tästä juhlallisesta tilaisuudesta tuo Dunjashan äiti, rehevä ja suulas kaupiaanvaimo Domna Saburowa, seikkaperäisen selonteon ja mainitsee ohimennen, että tsaari on taas luonut Marfaan tarkoin tutkivan katseen. Grjäsnoi aavistaa tsaarista uutta lemmenkilpailijaa ja huomaa toiminnan hetken tulleen. Levottomalle Ivan Lykowille hän tarjoutuu sulhaspojaksi, mutta sekoittaa salassa taikayrttinsä siihen mesimaljaan, joka hänen vanhoja tapoja noudattaen on ojennettava morsiamelle. Illoisesti laulaen omaiset ja palkolliset toivottavat onnea sulhaselle ja morsiamelle, jotka kumpikin ovat juoneet pohjaan sulhaspojan tarjoamat maljat. Onnentoivotusmenot keskeyttää Maljuta, joka bojaarien saattamana tulee juhlallisesti ilmoittamaan, että tsaari on valinnut Marfan puolisoikseen.

IV näytös. Morsian. Eräässä tsaarin palatsin etuhuoneessa uusi bojaari Sobakin ilmaisee syvän huolestumisensa nuoren tsaarittaren odottamattoman sairauden johdosta. Tsaarin lähettämänä saapuu bojaari Grjäsnoi tuomaan tärkeän viestin tsaarittarelle, joka on riistäytynyt irti kamarineitojensa käsistä. On käynyt muka selville, että Ivan Lykow on juottanut Marfalle tuhoavaa nestettä. Tästä kiivastuneena Grjäsnoi on surmannut Lykowin. Tämä tieto saa heikentyneen tsaarittaren mielisairaana houreisiin ja Grjäsnoi huomaa itsekin tulleen petetyksi. Marfa kuvittelee Grjäsnoita lapsuutensa rakkaaksi leikkitoveriksi kutsuen häntä jälleen kisailemaan kanssaan. Silloin Grjäsnoi järkyttynä tunnustaa kaiken syyllisyytensä. Samalla Ljubasha tunkeutuu esiin kamari-

neitojen parvesta ja ilmaisee Grjäsnoin tietämättä vaihtaneensa puoskarilta saadun lemmenyrtin hiljalleen kuihduttavaan myrkkyyn. Raivostuneena Grjäsnoi työntää tikarin Ljubashan rintaan. Rukoiltuaan anteeksipyyntöä tsaarittarelta hän julistaa anovansa tsaarilta itselleen kaikkein ankarinta kidutusta rangaistukseksseen. Ja onneton tsaaritar vaipuu tiedotonna lähimpiensä hoivaan.